

Mèxic, D.F. 10 d'octubre del 1966

Estimat Pere:

Com veuràs per la data, et contesto de seguida, fent honor a la teva diligència epistolar i a la meva necessitat de diàleg amb tu. Rets homenatge a la meva lucidesa, que no és res més que un cert instint dels límits i una modesta capacitat d'aïllar. Qui sap, Pere, si, d'una manera misteriosa, en la teva "rebel·lia de no resignar-me a perdre't", com em dius en frase santa, no rau el meu més profund "retorn", que vull dual: físic i espiritual. Viurem el dia del retrobament: serà una alba que parirà dos sols d'alegria. Tinc una sensació viva i sofrent de maduració de llunes (ja veus que el meu tarannà d'avui és més còsmic que metafísic); però certes fruites s'han de fer madurar amb la palla de la realitat. En una de les teves darreres lletres em deies, molt arriscadament, que tenies la tristesa certa que no ens tornariem a veure mai més, i que la meva tornada no depenia ja de la caiguda de ningú. Vaig discrepar d'aquesta tesi, per dir-ho com qualsevol realista històric dels que ara es fan i desfan, i consti que els realismes més aviat m'inspiren simpatia, començant pel del poema de Gilgamesh. Però deixem-nos de "caigudes" avui, i parlem d'"ascensions." Si la meva lucidesa no en falla, el meu problema s'ha desplaçat de Madrid a Barcelona. És trist dir-ho i constatar-ho, però els meus "censors" són catalans, els uns per inèrcia i rutina i els altres per deliberació excluidora. Amb tot, m'adono també que a Catalunya es viu un període dinàmic i canviant, i que allò que fa un cert temps no era possible, ara potser ho és. Ja estic cansat de ser un mite. S'acosten temps de desglaç i de liquidacions. El que em dius del Triadú és molt revelador. Ell i la seva colla -això es veurà un dia- no foren un pont sinó una passera sobre aigües tèrboles i poc cabaloses. És possible que es tractés d'una passera necessària. El grup Molas, ara, és tant o més sòlid que el grup d'epígons de Riba, i tenen la raó humana del futur, la qual cosa no vol dir, per altra banda, que tinguin la creació i la inspiració del futur. Malgrat certa rigidesa dogmàtica llurs esquemes són vàlids, i, en general, m'hi sento identificat. I no acabo d'entendre perquè no han tractat d'acostar-se a mi, excepte en el cas important del llibre de Castellet-Molas. En la teva "exploració d'illes conegudes" (acabaràs anant de treballar amb brusa i gorra de mariner!) dius, magníficament i dreturera, que "no és pas la tendència allò que salva una obra literària, sinó un conjunt de valors que depenen més del rellotge que no del pèndol." Sí, això és veritat, però també ho és, Pere, que sempre s'escriu -i es viu- des d'una tendència. La tendència, és clar, no determina el valor, però el condiciona, en part. Hi ha moltes maneres d'art "burgès" (exemples extrems: la literatura estomacal de Sagarra i la meravellosa èpica psicològica de Proust), com hi ha moltes maneres d'ésser realista. (Garaudy, el marxista francès, ha descobert darrerament el "realisme" de Saint John Perse). Riba va patir d'excés (estètica, com Mallarmé y Góngora. Però la seva estètica no fa gens de nosa a les Elegies, ans el contrari. Al cap i a la fi, l'estètica és una qualitat que hom dona a la matèria amb la qual hom treballa. Però una vegada més m'he desviat. No és aquest el fons de la qüestió que volia atacar. És de mi que vull parlar.

M'he referit abans a un retorn dual: l'espiritual potser podria determinar el físic. La sort de la Crònica de l'Anna i l'edició d'obres meves podrien cobrar un caràcter de destí personal que ens fes agafar l'avió per plantar-nos a Barcelona... o a Andorra. Ja coneixes les meves audàcies. Tinc una obra essencial, que es podria reunir en unes 1.500 pàgines, composta de: L'arbre de foc, Màrsias i Adila, L'evangeli del vent, Quetzalcoatlé, Odisseu, Demèter, Crist de 200.00 braços, Ecce Homo, La lluna mor amb aigua, La noia del gira-sol, El tren de cristall, i assaigs, contes, pròlegs, notes, traduccions i, si calgués, fragments de l'epistolari. Aquest projecte és

segurament il·lús, però també ho era el d'arribar a Delfos. I vaig pujar fins al temple d'Apol·lò. No existeix a Barcelona cap editor amb llum al cap susceptible d'atrevir-se a fer-me actual a la meua pàtria? Llegeixo a "Serra d'or" del mes d'abril el que en Ramon Bastardes, d'Edicions 62, diu: "Només tenim la limitació de les característiques de les nostres col·leccions i de la necessitat de programació, és a dir, de la lentitud en què són produïdes les obres originals." Els editors es queixen de la manca d'originals, i jo sóc pràcticament inèdit! Es desesperant! No hi hauria possibilitat d'interessar-lo en el projecte que t'acabo de presentar? I el Tebé, de la Selecta? Aquesta editorial té una certa predilecció "clàssica" o conservadora. Però... Tu ho sabràs més que no pas jo.

L'Anna ja ha acabat la Crònica i l'està passant a màquina a tot drap. Què vols que te'n digui, pobre de mi!, sinó que estic estret i que crec que el més important del llibre és allò que m'ultrapassa? En la línia narrativa dels moviments exteriors de la meua vida, el que per a mi val -els contextos vitals- tindrà per al lector una validesa d'informació, o de pura sensibilitat literària, o d'anècdota. Però l'Anna ha aconseguit, crec, fer sentir la palpitació de la profunda correntia de l'esperit, poesia, amor i passió del meu ésser. Per damunt de tot, és un llibre d'amor... que fa moltes onades! Els fragments de la Crònica de El ojo de Polifemo queden absolutament ultrapassats, i a penes donen una idea del que és ara la Crònica. Ella, l'Anna, també ha fet el seu Ecce Homo. El títol definitiu és: Crònica de la vida d'A. B. Després de la publicació de la Crònica -si el miracle es produeix- penso que, si caic a Barcelona, hauré de circular d'incògnit. Enviaré l'original -unes 250 pàgines- el divendres o el dissabte d'aquesta setmana, i, seguint els teus consells, hi inclouré material il·lustratiu. El jurat sembla més aviat favorable o neutral. Només coneix personalment a dos dels membres: Ferran Soldevila i Camps d'arboix. No molt. S'havien vist i parlat algunes vegades. Els altres tres ens són completament desconeguts. De J. M. Millàs i Vallicrosa, el president, en saps alguna cosa? No volem fer-nos il·lusions, però quin esbatanament d'esperança seria per a tots dos una decisió que significués l'edició del llibre a Barcelona!

Sí, he llegit a "Serra d'or" -n'hem rebut dos o tres números alhora- l'entrevista que B. Porcel va fer a la Rodoreda. Es vomitativa, intel·lectualment i físicament. Seca, cantelluda i biliosa. Els anys no l'han madurada sinó endurida. Només li manca l'escombra per semblar una bruixa, amb braçalets i un pentinat de llevadora distingida. La frase de l'Obiols, que tu m'esmentés, sobre la novel·la de la seva dona és immortal, i li estalvia de publicar les seves obres completes. Ja es pot morir tranquil, després de la seva decisiva aportació a la cultura catalana. Fa molts anys que el meu cor els té desnonats.

En la meua lletra anterior em vaig oblidar de preguntar-te què vols dir concretament amb això que t'has fet "socialista" amb aquest matís que es va estenent per tot Europa." Ja me'n faràs cinc cèntims. Ah! També em vaig oblidar de dir-te que encara no he rebut el famós retall ~~de~~ de Cucurull. Ja perdo les esperances de rebre'l.

En Carner és a Mèxic des de fa un parell de setmanes. No ens hem vist. Ell no m'ha passat cap avís, i sembla que no està per visites. M'agradaria veure'l, però si ell no diu res li respectaré les seves últimes sol·ledats.

La lluna mor amb aigua ja té unes 260 pàgines. Em manca l'estricada final, unes 30 o 40 pàgines, que em tenen mort d'espant, i amb raó, perquè es tracta d'un descens als morts...

Bona nit, Pere! Segueix caminant des de puntetes al voltant de la trampa, però escolta un consell: traça una ratlla amb guix blanc a un parell de pans de l'abis... Els nostres afectes a la Rosa. Escriptura aviat. ~~Marta~~

Una forta abraçada del teu

Leonor